TÜRKİYE CUMHURİYETİ
CUMHURBAŞKANLIĞI

AİLE VE KÜLTÜR-SANAT SEMPOZYUMU

19-20 Kasım 2025
ANKARA

AİLE VE KÜLTÜR-SANAT SEMPOZYUMU

Cumhurbaşkanlığı Kültür ve Sanat Politikaları Kurulu
Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı

19-20 Kasım 2025
ANKARA
Cumhurbaşkanlığı Millet Kütüphanesi

Editör
Leyla Zeynep ÇAMLI
Nurettin ÖZDEN

ISBN
978-625-8402-10-0

Grafik/Tasarım
Enes ÇAĞATAY
Tuğba YILDIZ

Baskı ve Cilt
Evos Basım Yayın İnşaat Turizm Sanayi ve Tic. Ltd.Şti
İstanbul Yolu 7. Km Necdet Evliyagil Cad. No.24
Batıkent/ANKARA
Sertifika No: 46241

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı
Yayınevi
Sertifika No: 49365

Ankara
2026

©Her hakkı saklıdır.
Kaynak gösterilerek alıntı yapılabilir.
Bildiri metin içeriklerinin tüm sorumluluğu yazarlara aittir.

Mahinur ÖZDEMİR GÖKTAŞ
Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanı
Prof. Dr. İskender PALA
Cumhurbaşkanlığı Kültür ve Sanat Politikaları Kurulu Başkan Vekili

DANIŞMA KURULU
Dr. Sevim SAYIM MADAK
Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Bakan Yardımcısı
Prof. Dr. Ümit MERİÇ
Cumhurbaşkanlığı Kültür ve Sanat Politikaları Kurul Üyesi
Prof. Dr. Gülçin YAHYA KAÇAR
Cumhurbaşkanlığı Kültür ve Sanat Politikaları Kurul Üyesi
Hülya KOÇYİĞİT SOYDAN
Cumhurbaşkanlığı Kültür ve Sanat Politikaları Kurul Üyesi
Aram KURAN
Cumhurbaşkanlığı Kültür ve Sanat Politikaları Kurul Üyesi
Ayşenur ÇOBAN
Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Aile Enstitüsü Genel Müdürü
Tuncay CEVHEROĞLU
Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürü

KOORDİNASYON KURULU
Uzm. Dr. Mehtap BİNGÜL
Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdür Yardımcısı
Gülşah ALAKARA ÖZCAN
Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü
Afet ve Acil Durumlarda Psikososyal Destek Dairesi Başkanı
Dr. Tuba KURTULUŞ
Cumhurbaşkanlığı Kültür ve Sanat Politikaları Kurulu Uzmanı

KOORDİNASYON
Gizem Nur EKİCİ/Sosyal Çalışmacı
Hasan YILDIZ/ASH Uzmanı
Kübra TÜRK/TİKA Uzmanı
Serpil ERDUGAN ACARTÜRK/Sosyal Çalışmacı

İÇİNDEKİLER

HİTAP KONUŞMALARI

Cumhurbaşkanı Recep Tayyip ERDOĞAN'ın Hitapları 7

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanı Mahinur ÖZDEMİR GÖKTAŞ'ın Hitapları 12

Cumhurbaşkanlığı Kültür ve Sanat Kurulu Başkan Vekili Prof. Dr. İskender Pala'nın Hitapları....16

BİLDİRİLER

BİRİNCİ OTURUM

KADİM MEDENİYETİMİZDE KÜLTÜR, SANAT VE AİLE

Prof. Dr. Ümit MERİÇ Moderatör Özeti 22

Türk-İslam Kültüründe Ailenin Kurucu ve Koruyucu Rolü

Prof. Dr. İhsan ÇAPCIOĞLU *23*

Batı Bireyselciliği Karşısında Türk-İslam Aile Dayanışması ve Kültür- Sanatın Rolü

Şaban ABAK *29*

İKİNCİ OTURUM

DİJİTAL KÜLTÜRDE SANAT, AİLE VE MEDYA

Prof. Dr. Yusuf ÖZKIR Moderatör Özeti 36

Medya Programlarının Aile Algısına Etkisi

Prof. Dr. Orhan KOÇAK 38

Medya ve Popüler Kültürde Aile Temsilleri: Normalleştirmeler ve Kültürel Aşınma

Prof. Dr. Selçuk ÖZTÜRK 40

Dijital Oyun İçeriklerinin Aile Üzerindeki Riskleri

Prof. Dr. Ferhan ODABAŞI 45

ÜÇÜNCÜ OTURUM

KÜLTÜR, SANAT VE MEDYA ÜÇGENİNDE AİLE VE NÜFUS POLİTİKALARI

Ali SAYDAM Moderatör Özeti 50

Türkiye'de Nüfus Planlamasının Kültürel Boyutu: Tarihsel Süreç ve Yaşanan Değişimler

Türkiye'de Nüfus Azaltıcı Politikaların Tarihsel Arka Planı

Prof. Dr. Cemalettin ŞAHİN 52

Türkiye'de Nüfus Planlaması: Tarihsel Süreç Ve Yaşanan Değişimler

Dr. Fikret YAMAN 61

Cinsiyetsizleştirme Akımlarının Yaygınlaşmasında Kültür ve Sanatın Rolü

Dr. Fatma EROĞLU GENÇ 66

Cinsel Kimlik Gelişimi Açısından Sosyal Medya Ve Dijital Yayınlar

Uzm. Kl. Psk. Ahmet Burak CAN 73

DÖRDÜNCÜ OTURUM

TÜRKİYE YÜZYILINDA KÜLTÜR, SANAT VE AİLE

Bahadır YENİŞEHİRLİOĞLU Moderatör Özeti 86

Aile Katılımlı Sanat Eğitimi: Toplumsal Dayanışmanın İnşası

Prof. Dr. Oya LEVENDOĞLU 87

Sanat ve Kültürün Toplumsal Dokudaki Gücü

Prof. Dr. Mehmet GÖNÜL 93

Sanat Yoluyla Aile Bağları ve Kimlik Gelişimi

Prof. Dr. Vasfi HATİPOĞLU 103

BEŞİNCİ OTURUM

AİLE İÇİ İLETİŞİMDE KÜLTÜR VE SANATIN ETKİSİ

Dr. Sevim SAYIM MADAK Moderatör Özeti 112

Kriz ve Uyum Süreçlerinde Sanatın Aile İçindeki İyileştirici Rolü

Doç. Dr. Müzeyyen Asiye AYKIT 114

Ailede Sanat Eğitimi ve Estetik Duygunun Erken Yaşta İnşası

Yüce GÜMÜŞ 124

Aile İçi İletişim Modellerinde Sanat Temelli Yaklaşımlar

Dr. Taner ALGAN 127

ALTINCI OTURUM

KENTLEŞMENİN AİLE YAŞAMINDAKİ KÜLTÜR VE SANATA ETKİSİ

Dr. H. Hümeyra ŞAHİN OKTAY Moderatör Özeti 136

Aile Sağlığı ve Kentsel Yaşamda Sanat Odaklı Çözümler

Prof. Dr. Emrah AKBAŞ 138

Kentleşme ve Kültürel Değerlerin Dönüşümü

Prof. Dr. Turgay ŞİRİN 147

Konut Mimarisinde Aile Yapısı ve Kültürel Dönüşüm

Dr. Sinan GENİM 154

SEMPOZYUM DEĞERLENDİRME VE ÇIKTILARI 169

AİLE KATILIMLI SANAT EĞİTİMİ: TOPLUMSAL DAYANIŞMANIN İNŞASI

Prof. Dr. Nazife Oya LEVENDOĞLU[1]
levendogluoya@gmail.com

ÖZET

Toplumsal dayanışmanın güçlenmesinde, algılanan ve deneyimlenen boyutlarının yanı sıra, anlam ve manevi değer üreten vasıflarıyla her tür sanat etkinliği kritik bir işleve sahiptir. Sanat alanının, kavramları derinlemesine irdeleyen ve kalıplaşmış bakış açılarının dışına çıkabilen doğasının perspektifi ile bakıldığında aile kavramı da ilk katmandaki anlamı ile sınırlandırılmış şekilde yalnızca biyolojik bir bağı değil, çok daha geniş ve güçlü bağları barındıran bir ruhsal anlamı taşır. Aile olmak, birlik ve dayanışmaya önem veren tüm yapıların başvurduğu bir metafordur aynı zamanda. Bu çalışma, bağlantısal bütünsellik perspektifiyle, bütünü var eden parçalar arasındaki ilişkiselliğin, bugünü anlamada ve geleceği kurmada belirleyici bir rol oynadığına vurgu yapmayı ve bu bakış açısına dair güçlü bir farkındalık yaratmayı amaçlamaktadır. Aile olmak, mekânın ve türlerin ötesinde, yara alan her varoluşun sesine kulak verebilmek, titreşimini kalpte duyabilmek; bizi yaratan o yüce kudretin, bütün yaratılmışları birbirine bağlı bir emanet olarak var ettiğine şahitlik etmektir.

Anahtar Kelimeler: *Bağlantısal bütünsellik, aile, sanat eğitimi, toplum, dayanışma.*

[1] Erciyes Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Müzik Bölümü, Müzik Bilimleri Anabilim Dalı Öğretim Üyesi

GİRİŞ

Estetik duyuş temelinde ve aynı zamanda zihinsel bir faaliyet alanı olan sanat, etkisi sadece kendi üretim kanallarıyla sınırlı olmayan, toplumsal yaşamın hemen her boyutunda yer bulabilen güçlü bir fenomendir. Bu nedenle sanatsal faaliyet ve üretim, yalnızca bir dışavurum biçimi değil, bireyin duygusal ve zihinsel dünyasında kalıcı izler bırakan; ancak bununla birlikte anlık bir deneyimi aşıp geleceğe yön veren, kültürel sürekliliği sağlayan ve buna bağlı olarak da toplumsal hafızayı inşa eden belirleyici bir unsur olarak işlev görür. Öyle ki bu hafızanın içinde estetik, güzellik, uyum, denge gibi duyulara hitap eden kavramlar yer alırken; ifade boyutunda sanatçının öznel duygu ve düşünceleri görünür hale gelir; sembolik düzlemde ise somut biçimler soyut anlamların taşıyıcılığını ve transferini üstlenir. Bununla birlikte, bu hafızada bilişsel bir yön olarak tarih, kültür, felsefe, inanç gelenekleri ve toplumsal bilgiye dair kodlar barınır ve sanat yoluyla transfer edilen bu kodlar, bireysel ve toplumsal farkındalık süreçlerine katkı sunar. Sanat kavramının doğasında bulunan yaratıcı fikirler ve yenilikçi arayışlar, yeni anlam dünyalarının da kapısını aralar. Böylesine çok katmanlı bir yapıya sahip olan sanat, aynı medeniyet dairesindeki bireyleri birbirine doğal olarak kenetler ve aralarındaki bağları sürekli olarak besleyen bir alan yaratır. Bütün bu işlevleri ile sanat, güçlü bir toplumun inşasında kritik bir rol üstlenir. Toplumla planlı ve sürekli şekilde temas eden her tür sanat etkinliğinin, bireyi ve bireyin ilişkide bulunduğu mikro ve makro yapıları dönüştürmeye dair bu gücü, antik medeniyetlerden beri de insanlığın ortak hafızasında kayıtlıdır.

Konu Türk kültür ve medeniyet tarihi üzerinden okunduğunda, tarihimizin en kıymetli filozoflarının ve ilim adamlarının mûsikîyi toplumsal ahlâkî düzenin ve bireysel kemâlin aracı olarak yorumluyor oluşu da sanatın, toplumsal etkileşim ve kültürel paylaşımda kurucu bir bileşen olma vasfına işaret etmektedir. 15. Yüzyılın en güçlü isimlerinden olan Abdülkâdir Merâgî'nin Makasidu'l Elhân'ında yer alan şu ifadeler, dönemin hemen her edvar kaynağının başında yer alan mistik mesajın karakteristik bir temsilidir.

Muhakkak ki doğruluktan ayrılmayan zihinler ve temiz karakterler mûsikîye meyillidir. Dünyâya gelen her bir varlık Cenâb-ı Hakk'ın "Ol!" emrinin nağmesini işiterek fazîlet ve güzellik yolunda varlık elbisesini giyer. Her bir doğan varlık ancak bu işitmenin titremesiyle mutluluk bulur. Yolculuğunda devam etmeyenler ise meşakkat ve pişmanlıkta kalır. Rûhlar, udu ve mızrâbı dinlediklerinde ona meylederler. Nefes, kalp ve işitme aynı vuruşta buluşur; ney, ûd ve mizmâr ise haykırmaktadır. (Karabaşoğlu, 2010)

İslam tasavvufunun musikiye olan bakışının da doğrudan temsili olan bu aktarım, erdemli, kâmil, gelişmiş insanın dünyadaki yolculuğunu "duyma, işitme" ile kurduğu irtibata ve rezonansa bağlamaktadır. Nitekim bu duyma hali, derinden bir duyuşu temsil eder ve Mevlâna Celaleddin Rumi'nin Mesnevisinde 'Dinle' diye başlayan ilk dizede de karşılığını bulur. Dinlemeye ve duymaya dair yeteneği erken yaşlardan itibaren aktif hale getiren insanın bu dünya ve manevi dünya arasındaki irtibatı ve dengeyi kurma potansiyeli de yükselir; böylesine anlam ve değer üreten bir aracın toplumsal yapının temeline yerleşmesi durumu ise "birlik" bilinci ve dayanışma kültürünün organik bir zeminde yeşermesine imkân tanır.

Dolayısıyla gerek algılanan ve deneyimlenen boyutlarıyla gerekse anlam ve manevi değer üreten vasıflarıyla mûsikî ve diğer sanat dalları, insanlığın yaşamsal birikimine katkı sunma noktasında tarihsel süreçte olduğu gibi günümüzde de benzersiz bir yerde konumlanmış durumdadır.

Sanat alanının, kavramları derinlemesine irdeleyen ve kalıplaşmış bakış açılarının dışına çıkabilen doğasının perspektifi ile bakıldığında aile kavramı da ilk katmandaki anlamı ile sınırlandırılmış şekilde yalnızca biyolojik bir bağı değil, çok daha geniş ve güçlü bağları barındıran bir ruhsal anlamı taşıyacaktır. Aile olmak, birlik ve dayanışmaya önem veren tüm yapıların başvurduğu bir metafordur aynı zamanda.

Bu bağlamda, özellikle çocukluk çağında karşılaşılan sanatsal deneyimler, yalnızca bireysel becerilerin gelişimine hizmet etmekle kalmaz, aynı zamanda manevi değer ve ilkelerin, toplumsal yaşam içinde

içselleşmesinin de başlangıcıdır. Böylece sanat, anın estetik etkisini, geleceğin kültürel sürekliliğiyle birleştiren bir köprü işlevi görerek hem bireysel hem de toplumsal dönüşüm süreçlerinin merkezinde konumlanır.

Bu konuda üç katmanda sorulabilecek sorulara bireysel seviyeden bakıldığında aile katılımlı sanat eğitimi, çocukların estetik duyarlılık ve ifade becerilerinin gelişimine nasıl katkı sunmaktadır? Çocukluk döneminde edinilen sanatsal deneyimler, bireylerin duygu, düşünce ve değer dünyasında hangi uzun vadeli etkileri doğurmaktadır? Sorularına verilecek yanıtlar önemlidir. Zira bu katman uzun vadede diğer bütün katmanlara etki edecek zemindir.

Aile düzeyindeki ikinci katmandaki sorular, ailelerin sanat eğitimine aktif katılımı, ebeveyn-çocuk ilişkisini nasıl etkilemektedir? Sanatsal faaliyetlerin aile bağlarını güçlendirmedeki rolü nedir? sorularıdır.

Son seviyedeki toplumsal katman ise bir toplumun inşa planına yön veren katmandır. Aile katılımlı sanat eğitimi, toplumsal dayanışma kültürünün inşasında nasıl bir işlev görmektedir? Sanatın anda yarattığı bireysel etkiler, toplumsal bağların sürekliliği ve dayanışma kültürü ile nasıl bütünleşmektedir? Aile katılımlı sanat eğitimi modelleri, kültürel değerlerin korunması ve toplumsal hafızanın aktarılmasında hangi yollarla etkili olmaktadır?

Tüm bu sorulara verilecek yanıtlar disiplinler arası çalışmaların ilgi alanını oluşturup her ne kadar öncelikle sosyal bilimler ve eğitim bilimleri dünyasında karşılık bulsa da konu bu alanları da sarmalayacak şekilde, 21. Yüzyılın son derece heyecan verici yeni paradigması olan bağlantısal bütünsellik yaklaşımının perspektifinden okunması gereken vasıflara sahiptir. Bu kavram, *"Her bir birimin, bir üst birimin parçası olduğu ve aralarındaki enformasyon bağlantısı sayesinde bir bütün oluşturduğu ağ yapılarını tanımlamak için kullanılmakta"* ve Prof. Dr. Türker Kılıç'ın (2024) nörobilim alanındaki çalışmaları ile literatüre girip yaşamın her alanına entegre edilebilecek doğasıyla dikkatleri üzerine çekmektedir (Başkurt Sabaz 2023).

Zira yukarıda sorulan sorulara verilecek yanıtlar hem yatay hem de dikey düzlemde bir ağ halinde birbirine bağlıdır. Bireyden aileye, aileden topluma doğru karşılıklı etkileşen ve "döngüleşen" bu yapıda hedeflenen bir konunun iyileştirilmesine dair planlamalar, her parçanın birbiri ile karşılıklı etkileşimde olduğu hakikati göz önünde tutarak yapılmalıdır. Böylesi bir epistemolojik duruş sadece bağlantısal ilişkisellik kavramı ile değil, geçen yüzyılla beraber pozitivist paradigmanın durumları ve olayları açıklamadaki yetersizliğini eleştirmeye başlayan post-pozitivist ve yorumlamacı paradigmaların da öne çıkardığı bir anlayıştır.

Aile ve Çocuk El Eleliği ile Sanat Eğitimi ve Toplumsal Dayanışma:

Bağlantısal Bir Perspektif

Bağlantısallığın perspektifi ile bir çocuk dahil olduğu bir sanatsal aktivite ile her şeyden evvel sanat üzerinden içinde bulunduğu dünyayla titreşimsel bir bağ kurar. Bu bağ, çocuğun duyularının, duygularının ve düşüncelerinin eşzamanlı olarak etkileşmesini ve buna bağlı olarak birlikte gelişmesini sağlayacak bir etki yaratır. Aile bireyleriyle sanat etkinliklerine katılan çocuğun o anda yaptığı şey sadece "sanatsal bir üretim" değil, aynı zamanda ailesiyle beraber yaşadığı duygusal bir senkronizasyondur. Bu paylaşım ve senkronizasyonun ise öğrenmeyi pozitif yönde etkilediği ve aile içi bağların kuvvetlenmesine neden olduğu yapılan pek çok çalışmada vurgulanmıştır (Lense, Beck, Liu vd. 2020). Yine erken çocukluk dönemlerinde başlayan sanatsal aktivitelerin ve müzik eğitimi programlarının ebeveyn ve çocuk arasındaki dil etkileşimlerini geliştirmek için etkili bir strateji olarak kullanılabileceğine yönelik çalışmalar müziğin çocukların ifade becerilerinde güçlü değişimler yarattığını vurgulamaktadırlar (Smith, Salley vd. 2023).

Bağlantısal bütünsellik yaklaşımının perspektifine göre bilgi tek bir kaynaktan diğerine aktarılmaz, bağ kurularak birlikte yeniden üretilir. Aile katılımlı sanat etkinliklerinde bu tam anlamıyla gerçekleşir ve sanatın aile katılımlı paylaşımcı yollarla deneyimlenmesi, çocuklara transfer edilecek manevi değerlerin ya da akademik bilgi seviyesindeki başlıkların aktarılmasında bu nedenle önemli bir yoldur.

Çocuklukta edinilen sanatsal deneyimlerin ve temasın, insan üzerinde bırakacağı en önemli etkilerden biri de bireydeki akıl ve kalp bağının dengeli inşası için etkili bir başlangıç olma vasfıdır. Bu inşa, dünyanın birbirinden bağımsız parçalardan değil tam aksine birbiriyle ilişkili ve etkileşimli dokulardan oluştuğunun kavranmasına dair önemli bir paradigma dönüşümünü beraberinde getirecektir. Böylesi bir kavrama biçimine sahip bireyler, madde ve mana arasındaki dengenin öneminin farkında olarak bilişsel gelişimlerinin yanı sıra etik değerlere, toplumsal bağlara, ahlaki değerlere bağlı olacaklardır. Bireyleri böylesi vasıflara sahip toplumlar ise dünya sahnesinde güçlü bir pozisyonda varlıklarını devam ettireceklerdir.

2024 yılında aile katılımlı müzik eğitimi üzerine derin zihinsel ve çoklu engelliliğe sahip okul öncesi çocukların ailelerinin, müzikle nasıl güçlenebileceğini anlamaya yönelik olarak müzik terapisi sürecine dayanan bir doktora çalışması ortaya koymuştur ki, çocukların ve ailelerin yaşamında müzik etkinlikleri "anlam"ın birlikte inşa edildiği bir alandır. Aileler bu etkinlikler esnasında önce gözlemle öğrenip sonra çocuklarıyla birlikte ve giderek daha özgür biçimde müzik yaparak kendi terapötik alanlarını kurmaktadırlar (Castelino 2024). Bu sürece aileler önce müzik terapistini izleyerek başlar; ardından onunla iş birliği içinde çocuğuyla ortak müzik yapar, çocuğunun en ince tepkilerini fark etmeyi öğrenir ve sonunda müziği gündelik yaşamın doğal akışına dahil eder. Basit ev eşyalarıyla bile yapılabilen bu müzik etkinliği, ailenin içsel dayanışmasını, kardeşlerin empatik bağını ve ev içi ekosistemin canlılığını güçlendirmektedir. Çalışma, müziği sadece tedavi edici bir araç değil, ilişkisel bir varoluş biçimi olarak değerlendirmekte ve müzikle temas eden her bireyin, kendi varlığını ve sevdikleriyle kurduğu bağlantıyı yeniden duyumsayabileceğini göstermektedir.

Sanatsal her etkinlik aynı zamanda aile içinde ortak bir ritim oluşturur. Müzik, resim, drama ya da el sanatları gibi alanlar, bu alandaki çalışmalara katılan bireylerin duygusal frekanslarını eşleştirir, aynı hizaya getirir. Bu hizalanma, nörolojik olarak "empatik rezonans" diye adlandırılır. Empatik rezonans kavramsal olarak, empati kavramından olarak karşımızdakinin duygusunu anlama ve hissetmenin ötesine geçip, karşımızdakinin duygusal frekansına doğrudan eşlik etme hali olarak tanımlanmaktadır. Terapi, sanat eğitimi, müzik performansı, hatta anne-bebek ilişkisi gibi alanlarda da bu kavram önemli yer tutmaktadır. Bu nedenle bağlantısal bütünsellik açısından bu durum, sadece psikolojik bir süreci değil, varoluşsal bir bağlanma hâlini temsil etmektedir. Böylece aile üyeleri bu süreçte birbirlerini aynı bütünün farklı sesleri olarak duyumsayabilir ve bu algı biçimini kalıcı bir bilme seviyesine yükseltebilirler.

Bu nedenle ailelerin çocuklarıyla beraber katıldıkları sanat etkinlikleri, çatışmaları çözmekten öte, bağlantıyı hatırlatan bir deneyimdir. Aile bireyleri, birlikte üretirken, yalnızca birbirine değil, aynı zamanda "bütünlüğe" bağlanmaktadırlar. Uluslararası alandaki yayınlar gösteriyor ki erken çocukluk dönemlerinden itibaren ebeveyn- çocuk ilişkisinin güvenli şekilde kurulmasında, desteklenmesinde ve bu içsel güvenin bireylerin yaşam boyu hissedecekleri bir refaha dönüşmesinde müzik etkinlikleri önemli bir avantaj sağlamaktadır (Newman, Stewart vd. 2022).

Aile içinde yaşanan bu bütünsellik deneyimi, bir yandan aile bireylerinin iç iletişim kanallarının daha güçlü şekilde oluşmasına imkân tanırken diğer yandan aile kavramının daha derin ve daha kapsayıcı anlamlarına da kapı aralayan bir farkındalığın tohumlarını atmış olur. Bu farkındalık, toplumun en küçük yapı taşı olan ailenin etki çemberinin, kendi içiyle sınırlı kalmayan ve halka halka büyüyüp ait olduğu toplumdan diğer toplumlara uzanan bir yansıma yarattığının da deneyimlenmesi ve idrakidir

aynı zamanda. Bu idrak bireyde aile kavramının anlam dünyasının genişlemesine neden olacak bir farkındalıktır. Toplumsal katmanda oluşan bu bağlantısal hal ortak hafızayı güncelleyen, güçlendiren yapısıyla toplumsal bağların da canlı kalmasını sağlar. Böylelikle sanat toplumsal hafızayı korumak işlevinin yanında anda yarattığı etki ile onu devinim hâlinde ve sürekli bir döngü ile canlı tutan bir rol üstlenir. Bu da dayanışmanın dinamik bir biçimi olarak sürekliliği yaratır. Bu düzlemde sanat, artık birey ya da aile sınırlarını aşar, toplumsal varoluşun ontolojik bağı hâline gelir.

SONUÇ

Sonuç olarak altını çizmemiz gerekir ki sanat, bireysel, ailevi ve toplumsal düzlemlerde "öğretici" bir araç değil, ilişki kuran bir varlık alanıdır.

Bağlantısal bütünselliği perspektifi ise, bilgiyi bir aktarım olarak değil, birlikte titreşim hâlinde oluşan bir deneyim olarak yorumlar.

Dolayısıyla bu yaklaşım, sanatın toplumsal rolünü açıklarken yalnızca estetik boyuta değil, insanın varoluşsal bağ kurma kapasitesine de dikkat çeker. Her ikisi de parçaları bir arada tutan görünmez iplikler gibi, bütünün ruhunu taşır.

Post-pozitivist epistemolojinin temel ilkelerinden biri olan ilişkisel bakış, bilginin nesnel bir dış dünyadan değil, etkileşim süreçlerinden doğduğunu savunur. Buna göre, sanat yalnızca bireysel bir ifade alanı değil, insanın ötekilerle kurduğu duygusal, kültürel ve manevi bağların somutlaştığı bir ilişkisel alandır. Sanatın toplumsal dayanışmaya katkısı, tam da bu bağlantısal doğasından kaynaklanır. Ortak bir estetik deneyim, bireyleri birbirine duygusal olarak senkronize eder, ortak anlamlar üretir ve aidiyet hissini güçlendirir.

Bu bağlamda aile, yalnızca biyolojik bir ilişki biçimi değil, bağlantısal bütünselliğin sevgi, güven ve paylaşım üzerinden kurulduğu bir mikro evren olarak toplumsal dayanışmanın çekirdeğidir. Sanat eğitimi bu çekirdeği toplumun içinde yeşertir.

Dolayısıyla sanat, bireysel, ailevi ve toplumsal düzlemlerde "öğretici" bir araç değil, ilişki kuran bir varlık alanıdır.

Ve tüm bu anlatılanlar, bizi şu basit ama güçlü gerçeğe geri getiriyor: Bir çocuğun kalbine dokunan her estetik temas, yarının toplumunda yankı bulan görünmez bir bağa dönüşür.

Bugün karşı karşıya olduğumuz toplumsal kırılmalar, hızla değişen yaşam pratikleri ve insanın kendi iç sesini kaybettiği kalabalıklar, bizi yeniden birbirimizi duymaya çağırıyor. Tam da bu nedenle, aile içinde kurulan estetik duyarlık ve paylaşılan sanat deneyimleri, yalnızca bireyin iç dünyasını değil, toplumun tamamını besleyen bir ortaklık zemini yaratıyor. Çocukluktan itibaren gelişen bu duyma, hissetme ve birlikte üretme kapasitesi, ileride karşılaşacağımız her toplumsal durumda daha kapsayıcı, daha merhametli ve daha dayanıklı ilişkiler kurmamızın önünü açan bir işlev üstleniyor.

Bu nedenle ailede başlayan her küçük estetik temas, toplumun bütününde yankılanan bir dayanışma çağrısıdır ve biz bu çağrıyı duydukça, birbirimizi daha sahici, daha incelikli ve daha insanî biçimlerde hatırlamaya devam ederiz. Kültür ve medeniyet kodlarımızla rezone oluruz.

AİLE kavramının biyolojik açılımından tefekkürlü anlamlarına kadar *bütünün en yüce hayrını gözeten ve tüm canlılığa yaşam, şifa ve uyum taşımak için çabalayan her parçaya derin ve sonsuz şükranlarımla...*

KAYNAKÇA

Başkurt Sabaz, Meryem (2024). *Dünya Görüşü Fenomeninin Bağlantısallık Yaklaşımıyla Yorumlanması.* Felsefe Arkivi, 0 (60), 1-14. https://doi.org/10.26650/arcp.1377692.

Castelino, Ajay (2024). *Supporting families to engage in music making with preschool children with profound intellectual and multiple disabilities at home: An interpretivist multi-case study.* The Arts in Psychotherapy, Volume 90, 1-8. https://doi.org/10.1016/j.aip.2024.102200

Karabaşoğlu, Cemal (2010). *Abdülkâdir Merâgî'nin Makasidu'l-Elhân Adlı Eseri,* Marmara Üniversitesi İlahiyat Ana Bilim Dalı İslam Tarihi ve Sanatları Bilim Dalı Doktora Tezi.

Kılıç, Türker (2024). *Nasıl Daha İyi Bir Yaşam Kurarız? Beyin Bilimin Yanıtı,* Doğan Kitap Yayınevi.

Lense, Miriam D., Beck, Sara, Liu, Christina, Pfeiffer, Rita, Diaz Nicole, Lynch, Megan, Goodman, Nia, Summers Adam and Fisher, Marisa H. (2020). *Parents, Peers, and Musical Play: Integrated Parent-Child Music Class Program Supports Community Participation and Well-Being for Families of Children With and Without Autism Spectrum Disorder. Frontiers in Psychology,* Vol. 11 https://doi.org/10.3389/fpsyg.2020.555717

Newman, Lalitha J., Stewart, Sandra E., Freeman, Nerelie C., Thompson, Grace (2022). *A Systematic Review of Music Interventions to Support Parent–Child Attachment. Journal of Music Therapy,* vol. 59, no.4, 430–459.

Smith, Amy R., Salley, Brenda, Abromeit, Deanna Hanson, Paluch, Rocco A., Engel, Hideko, Piazza, Jacqueline, Kong, Kai Ling (2023). *The impact of a community-based music program during infancy on the quality of parent–child language interactions. Society for Research in Child Development,* Volume 95, (2), 481-496. https://doi.org/10.1111/cdev.14005